

EUROPESE COMMISSIE

SECRETARIAAT GENERAAL

Brussel, 24/04/2003
SG(2003) D/ 229485

PERMANENTE
VERTEGENWOORDIGING VAN
NEDERLAND BIJ DE EUROPESE
UNIE
Hermann-Debrouxlaan, 48

1160 BRUSSEL

CAD BRUSSEL	
Ter afdoening aan: <i>Comité voorland aan:</i>	
<i>MIL</i>	
Ontvanger	24.04.2003
Agenda nr°:	
Dossier	

Betreft: ADVIES VAN DE COMMISSIE VAN 24/04/2003

Het Secretariaat-generaal doet U hierbij, voor doorzending aan zijne Excellentie de Minister van Buitenlandse Zaken, bijgaande Advies van de Commissie toekomen.

Voor de Secretaris-generaal

Bernard MICHEL

Bij : C (2003) 1308 def.

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 24/04/2003

C(2003) 1308 def

WORDT NIET GEPUBLICEERD

ADVIES VAN DE COMMISSIE

van 24/04/2003

uitgebracht overeenkomstig artikel 6, lid 4, tweede alinea, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn), betreffende het verzoek van Nederland om advies en uitwisseling van informatie met de Europese Commissie in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, met betrekking tot het "Project Mainportontwikkeling Rotterdam"

ADVIES VAN DE COMMISSIE**24-04-2003**

uitgebracht overeenkomstig artikel 6, lid 4, tweede alinea, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (Habitatrichtlijn), betreffende het verzoek van Nederland om advies en uitwisseling van informatie met de Europese Commissie in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, met betrekking tot het "Project Mainportontwikkeling Rotterdam"

I. Het wettelijk kader

Artikel 6, lid 3, van Richtlijn 92/43/EEG schrijft voor dat voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, een passende beoordeling wordt gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen voor dat gebied. Verder bepaalt dit artikel dat, gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project geven nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden.

Artikel 6, lid 4 van Richtlijn 92/43/EEG stipuleert verder dat, indien een plan of project, ondanks negatieve conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, om dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, toch moet worden gerealiseerd, de lidstaat alle nodige compenserende maatregelen neemt om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft. De lidstaat stelt de Commissie dan op de hoogte van de genomen compenserende maatregelen. Wanneer het betrokken gebied een gebied met een prioritair type natuurlijke habitat en/of een prioritaire soort is, kunnen alleen argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of met voor het milieu wezenlijke gunstige effecten dan wel, na advies¹ van de Commissie, andere dwingende redenen van groot openbaar belang worden aangevoerd.

¹ In de verschillende taalversies van de Habitatrichtlijn worden in artikel 6, lid 4, verschillende termen voor het Engelse "opinion" gehanteerd: in het Frans spreekt men van "avis", in het Duits van "Stellungnahme", in het Spaans van "consulta" en in het Italiaans van "parere". In dit document zal steeds de term "advies" worden gebruikt.

II. Het Nederlandse verzoek

Op 12.03.2002 heeft de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland bij de EU, met een verzoek om advies en uitwisseling van informatie met de Europese Commissie in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn, DG Milieu een formele kennisgeving overeenkomstig artikel 6, lid 4, van de Habitatrichtlijn doen toekomen betreffende het "Project Mainportontwikkeling Rotterdam" (hierna: "de kennisgeving" te noemen).

Op 17.05.02 heeft DG Milieu de Nederlandse regering verzocht ter verduidelijking een reeks in de tekst van de kennisgeving vermelde documenten en studies op te sturen.

Op 03.07.2002 en 08.07.2002 heeft de Nederlandse regering de gevraagde documentatie aan DG Milieu toegezonden.

Een uitvoerig overzicht van de gedachtenwisselingen met de Nederlandse regering en andere belanghebbenden die tot de opstelling van dit document hebben geleid, is in de bijlagen 1 en 2 te vinden.

De van de Nederlandse regering ontvangen documentatie is genummerd terug te vinden in bijlage 3. Bij verwijzing naar deze teksten zal steeds de aldaar gegeven nummering worden gebruikt.

III. Het project

De Nederlandse regering heeft besloten voor lange-termijnplanning ten behoeve van de haven van Rotterdam. Ter rechtvaardiging van deze maatregel wordt gewezen op voorspellingen dat er in het geval van aanhoudende economische groei in de Rotterdamse haven en de omringende industriegebieden ruimtegebrek zal ontstaan voor de petrochemische industrie, en de sectoren containeroverslag en distributie.

Het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR – hierna "het project" te noemen) is een plan tot uitbreiding van de Rotterdamse haven, bestaande uit een combinatie van een betere benutting van de nog beschikbare ruimte in het bestaande havengebied, het project "Maasvlakte 2", waarbij 2500 ha op de zee wordt gewonnen (hierna "het landaanwinningproject" genoemd) en 750 ha aan nieuwe natuur- en recreatiegebieden in het kustgebied.

Ingevolge de Nederlandse planningsprocedures is het project onderworpen aan een publieke raadpleging en moet hierover thans door de regering een beslissing worden genomen, waarna het Parlement er nog zijn goedkeuring aan moet hechten.

Het lijkt geen twijfel dat het project, in de zin van artikel 6, lid 3, van Richtlijn 92/43/EEG, significante gevolgen zal hebben voor de kwaliteit van verscheidene Natura 2000-zones en de hier voorkomende habitats en soorten. In deze situatie kan het project alleen worden uitgevoerd indien het voldoet aan de vereisten van artikel 6, lid 4, van Richtlijn 92/43/EEG.

IV. De rechtstreeks betrokken Natura 2000-gebieden

Volgens de kennisgeving zal het landaanwinningproject, dat zal resulteren in een westwaartse uitbreiding van de bestaande Maasvlakte tot in de Noordzee, waarschijnlijk significante gevolgen hebben voor een prioritaire habitat, alsmede twee andere habitats die worden genoemd in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG, voor een plantensoort plant van bijlage II van de Habitatrichtlijn en twee in bijlage I van Richtlijn 79/409/EEG genoemde

vogelsoorten in een speciale beschermingszone (SBZ) en in voorgestelde gebieden van communautair belang (vGCB) in het kustgebied en de estuariumzones ten zuiden van Hoek van Holland.

De speciale beschermingszone in kwestie is : "Voordelta" (NL 4000017)

De betrokken voorgestelde gebieden van communautair belang zijn: "Voorne's Duin" (NL 9803077), "Kwade Hoek" (NL 2000006) "Kop van Goeree" (NL 9801079) en "Voordelta" (NL 4000017)

De habitats in kwestie zijn: 2130* ("Grijze duinen") , 2120 ("Witte duinen "), 1110 ("Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken")

De betrokken plantensoort is: de groenknolorchis *Liparis loeselii*

De vogelsoorten in kwestie zijn: de kuifduiker (*Podiceps auritus*) en de toppreend (*Aythya marila*).

V. Beoordeling van de effecten van het PMR-landaanwinningsproject op Natura 2000-zones

1. De verwachte rechtstreekse effecten van het landaanwinningsproject op omliggende Natura 2000-zones worden uitvoerig besproken in deel B van document IX, de bijlage betreffende natuur en recreatie bij de milieueffectrapportage voor het PMR. Deze MER vond plaats in de periode 1998-2000 en is geaudit door de Nederlandse Commissie voor MER (doc. III), een onafhankelijk orgaan belast met het toezicht op de uitvoering van de MER-wetgeving in Nederland. Deze commissie sprak zich goedkeurend uit over de verstrekte informatie, die zij volledig en pertinent achtte, en betuigde haar instemming met de gevolgde publieke raadplegingsprocedures, waarbij destijds een groot aantal verschillende particuliere en openbare belanghebbenden is betrokken. De bevindingen van document IX zijn in aanmerking genomen in de documenten VIIIa en VIIIb, welke belangrijke elementen in de Nederlandse besluitvormingsprocedure vormen.

De Commissie stelt zich op het standpunt dat deze beoordelingen passend zijn in de zin van artikel 6, lid 3, van Richtlijn 92/43/EEG.

Volgens bovenvermelde beoordeling zullen onderstaande in de bijlage van de Habitatrichtlijn opgesomde prioritaire habitats, habitats en soorten significante gevolgen van het landaanwinningsproject ondervinden:

- 2130* ("Grijze duinen"), orde van grootte circa 19,5 ha (prioritaire habitat) gelegen in de vGCB's Voorne's Duin (NL 9803077) en Kop van Goeree (NL 9801079).
- 2120 ("Witte duinen"), orde van grootte circa 23 ha (niet-prioritaire habitat) gelegen in de vGCB's Voorne's Duin (NL 9803077), Kwade Hoek (NL 2000006) en Kop van Goeree (NL 9801079).
- 1110 ("Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken"), orde van grootte circa 3125 ha (niet-prioritaire habitat) gelegen in het vGCB Voordelta (NL 4000017).

Het verwachte effect op landhabitats bestaat, naar wordt aangenomen, in een vermindering van de zoutsproei, doordat deze habitats door de landaanwinning buiten de invloedssfeer van de zee komen te liggen.

Het verwachte effect op mariene habitats hangt samen met de rechtstreekse bedekking van de nu onder water liggende kustlijn en de waarschijnlijke morfologische veranderingen in het Haringvliet-estuarium.

- Er zijn significante gevolgen voor de groenknolorchis *Liparis loeselii* (niet-prioritaire soort) in een vijfde van de zones waar deze voorkomt in het vGCB Voorne's Duin (NL 9803077).

Dit verwachte effect hangt, naar men aanneemt, samen met het stijgen van de grondwaterspiegel.

Volgens bovenvermelde beoordeling zullen onderstaande in bijlage I van Vogelrichtlijn 79/409/EEG opgesomde vogelsoorten significante gevolgen van het landaanwinningproject ondervinden, doordat de oppervlakte van habitat 1110 wordt ingeperkt:

- De populaties van de kuifduiker (*Podiceps auritus*) zullen waarschijnlijk met 0,1 tot 5 % teruglopen in de SBZ "Voordelta" (NL 4000017).
- De populaties van de topperceend (*Aythya marila*) zullen waarschijnlijk met 8 tot 16 % teruglopen in de SBZ "Voordelta" (NL 4000017).

De Commissie is de mening toegedaan dat de verwachte veranderingen in habitatstructuur en voorkomingsfrequentie van soorten van invloed kunnen zijn op de algehele samenhang van Natura 2000 en, behoudens de andere te vervullen vereisten van artikel 6, lid 4, van de Habitatrichtlijn, op passende wijze dienen te worden gecompenseerd. Een dergelijke compensatie moet worden gezien als een voorwaarde waaraan absoluut moet worden voldaan, wil het landaanwinningproject überhaupt van start gaan.

2. Effecten van zandwinning

De audit van de alomvattende MEB voor het PMR door de Nederlandse Commissie voor MER (doc. III) bevat een aantal opmerkingen over een gebrek aan informatie ten aanzien van de gevolgen van de voor landaanwinning noodzakelijke zandextractie uit de zeebedding voor mariene kusthabitats. Deze opmerkingen zijn opgenomen in de planningsdocumenten VIIa en VIIb. Uit de desbetreffende kaarten in deze documenten komt naar voren dat de perimeter van de voorgestelde zandwinning zich vlak naast het landaanwinninggebied bevindt, hetgeen betekent dat deze ook aan de SBZ "Voordelta" grenst. Hoewel er op kaart 3.2 in bijlage 2 van document VIIb van een bufferzone sprake was, zou men er wellicht toch goed aan doen na te gaan welke potentiële significante gevolgen zandonttrekking in dit gebied voor de Natura 2000-zone "Voordelta" zou hebben.

Om de hierboven gegeven redenen is de Commissie van oordeel dat de gevolgen van zandwinning binnen de in de documenten VIIa en VIIb aangeduide perimeter voor de Natura 2000-zone "Voordelta", moeten worden beschouwd in het kader van een afzonderlijk project dat wordt ondernomen in combinatie met het landaanwinningproject, en dat dit afzonderlijke project dan wellicht aan een afzonderlijke beoordeling in de zin van artikel 6, lid 3, van de Habitatrichtlijn moet worden onderworpen. De Commissie herinnert aan het feit dat zij in document VIIb uitdrukkelijk gewezen heeft op de noodzaak

zandwinningswerkzaamheden die nadelige gevolgen voor Natura 2000-zones blijken te hebben, stop te zetten.

3. Gevolgen voor de Waddenzee.

De Waddenzee is een Natura 2000-zone van zeer groot internationaal belang, welke te boek staat als SBZ, vGCB en als Ramsar-gebied. Voor de instandhouding van het natuurlijk milieu in dit gebied is men grotendeels aangewezen op de stabiliteit van een proces van afwisselende slibafzetting en erosie dat gevoed wordt door het transport van slib vanuit het zuidelijke deel van de Noordzee langs de Nederlandse kust. In een studie van Delft Hydraulics (doc. IV) over de effecten van verschillende PMR-landaanwinningsscenario's op het slibtransport wordt de conclusie getrokken dat de grootste effecten te verwachten zijn ten zuiden van het landaanwinninggebied en dat het effect op de sedimentatiebalans in de Waddenzee vrij gering zal zijn. Er wordt in deze studie echter ook op gewezen dat de foutmarge van de bevindingen nog aanzienlijk is en dat er derhalve geen harde conclusies kunnen worden getrokken ten aanzien van de voor de Waddenzee te verwachten gevolgen, ofschoon het wel zeker lijkt dat het slibtransport in noordelijke richting als gevolg van het PMR-landaanwinningsproject zal afnemen.

De Commissie merkt op dat de mogelijke gevolgen van de voorgestelde landaanwinning voor de sedimentatiebalans in de Waddenzee zo diepgaand zijn bestudeerd als de huidige wetenschappelijke kennis en evaluatietechnieken toelaten, maar dat de foutmarge bij de bevindingen van deze beoordeling nog altijd aanzienlijk blijft.

Met het voorzorgsbeginsel voor ogen, meent de Commissie dat het restrisico van nadelige gevolgen van de voorgestelde landaanwinning voor de sedimentatiebalans in de Waddenzee zou moeten worden aangepakt met zorgvuldige monitoring als integrerend onderdeel van de uitvoering van het landaanwinningsproject, met de mogelijkheid om corrigerende maatregelen te nemen wanneer negatieve significante gevolgen voor de staat van instandhouding van de Waddenzee zouden optreden of hoogstwaarschijnlijk zouden worden.

VI Alternatieve oplossingen en mitigatiemaatregelen – alternatieve ontwerpen

Alternatieven voor het PMR zijn op de volgende twee niveaus overwogen :

I. Andere projectbenaderingen

Voor de uitbreiding van de Rotterdamse haven en ter verbetering van de leefomstandigheden met minimale schade voor het milieu zijn drie verschillende werkwijzen bestudeerd:

- beter gebruik van de bestaande ruimte in het Rotterdamse havengebied zelf;
- intensiever gebruik van bestaande havengebieden in het zuidwesten van Nederland;
- uitbreiding van de bestaande kunstmatige eilanden van de Maasvlakte voor het landaanwinningsproject.

Deze studies worden uitvoerig uiteengezet in de documenten V, VIIIb en X. Volgens deze planningsdocumenten, heeft men de optie 'ZW-Nederland' laten varen vanwege de hiertoe vereiste grote investeringen in achterlandverbindingen en het gebrek aan ruimte voor het soort ontwikkelingen dat in Rotterdam tegemoet kan worden gezien, en werd de uitbreiding landinwaarts van de bestaande Rotterdamse havengebieden niet in overweging genomen in

verband met het te grote potentieel voor conflicten met ecologische, sociale en veiligheidsvereisten.

2. Verschillende ontwerpen voor het landaanwinningproject

In de documenten IV, V, VIIIa en IX worden drie hoofdvarianten en verscheidene referentieontwerpen voor de in de aangewonnen gebieden te vestigen nieuwe installaties besproken. De opties die worden gepresenteerd op blz. 29 van de kennisgeving zijn twee referentieontwerpen die behoren tot variant C "Natuur elders / Land binnen grenzen". Bij een van de ontwerpen wordt gebruik gemaakt van de bestaande haveningang, terwijl het andere voorziet in een nieuwe meer zeewaarts gelegen vaargeul. De tweede optie lijkt geschikter vanuit het oogpunt van een toekomstige uitbreiding van het landaanwinningproject en zal naar verwachting ook een hogere mate van nautische veiligheid bieden. Aangezien hierbij evenwel gebruik wordt gemaakt van verder zeeinwaarts geplaatste vaste structuren, kunnen hiervan grotere effecten op het slibtransport in noordelijke richting uitgaan. In document VIIIb verklaart de Nederlandse regering dat haar strategie zal bestaan in een gefaseerde uitvoering van het project, met inbegrip van tussentijdse evaluaties van de gevolgen voor het natuurlijk milieu, om zo rekening te kunnen houden met de onzekerheden ten aanzien van effecten en marktvraag naar havenruimte.

De Commissie is van oordeel dat de selectie tussen alternatieve projectbenaderingen en tussen verschillende ontwerpen voor de landaanwinningwerken op passende wijze is uitgevoerd, maar merkt op dat de tweede optie voor het landaanwinningreferentieontwerp, met het oog op de staat van instandhouding van de Waddenzee, een meer zorgvuldige monitoring van het slibtransport nodig zou maken. De Commissie merkt tevens op dat een gefaseerde uitvoering van het landaanwinningproject essentieel is, wil men de mogelijkheid behouden om corrigerende maatregelen te nemen in het geval van onverwachte gevolgen voor Natura 2000-zones.

De aanleg van een onderwaterkustlijn waarmee de natuurlijke kenmerken van een "zachte zeekering" rond het landaanwinninggebied worden nagebootst, wordt gekenschetst als een belangrijke maatregel ter verzachting van de gevolgen voor "Voordelta" als SBZ en vGCB, aangezien hierdoor een gedeeltelijke regeneratie van het habitatype 1110 mogelijk wordt.

VII. Dwingende redenen van groot openbaar belang

In de kennisgeving heeft de Nederlandse regering een aantal elementen aangevoerd ter ondersteuning van haar verklaring dat het landaanwinningproject moet worden uitgevoerd om andere dwingende redenen van groot openbaar belang dan die welke samenhangen met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Deze elementen zijn:

- het feit dat de haven- en industriële activiteiten in het gebied rond Rotterdam een van de hoekstenen van de Nederlandse economie vormen, hetgeen in de documenten I en VII geïllustreerd wordt;
- het feit dat de verwachte groei in de sectoren internationale containeroverslag en -vervoer en industriële chemie tot een grotere vraag naar ruimte zal leiden, waaraan moet kunnen worden voldaan, wil de Rotterdamse haven zijn concurrentiepositie in het gebied Hamburg - Le Havre kunnen behouden;

- het feit dat de Rotterdamse haven een essentieel multimodaal kruispunt is in het TEN-T-netwerk als vastgesteld bij "Beschikking Nr. 1692/96/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 1996 betreffende communautaire richtsnoeren voor de ontwikkeling van een transeuropees vervoersnet" en aldus van communautair belang is;
- het feit dat het PMR moet worden beschouwd als een project van gemeenschappelijk belang overeenkomstig artikel 1, lid 5, onder b), van "Beschikking nr. 1346/2001/EG van het Europees Parlement en de Raad van 22 mei 2001 tot wijziging van Beschikking nr. 1692/96/EG ten aanzien van zeehavens, binnenhavens en intermodale terminals alsmede ten aanzien van project nr. 8 in bijlage III";
- het feit dat de gekozen projectbenadering, waarmee een beter gebruik van beschikbare ruimte, de verbetering van de levensomstandigheden en de generatie van nieuwe ruimte door landaanwinning worden gecombineerd, een optimaal evenwicht lijkt te vinden tussen de menselijke leefomgeving en het natuurlijk milieu in het Rotterdamse stads- en havengebied.

VIII. Voorgestelde compensaties

Als tegenwicht voor de verwachte effecten van het landaanwinningsproject op Natura 2000 als beschreven in de kennisgeving, hebben de Nederlandse autoriteiten een compensatiepakket voorgesteld bestaande in de aanleg van nieuwe duinen, strandhabitats en een zeereservaat voor de kust, dat als volgt gepland wordt:

1. Compensatie van de gevolgen voor prioritaire habitat 2130*

- Voorgesteld wordt, voor de huidige Nederlandse kust tussen Hoek van Holland en Ter Heijde, een nieuw duingebied van 100 ha aan te leggen, waarbinnen habitat 2130* zich dan, gedurende een periode van 20 jaar, over een aanzienlijk areaal zou kunnen ontwikkelen.

2. Compensatie van de gevolgen voor andere habitats en soorten

- Het verlies aan areaal voor habitat 1110 zal worden gecompenseerd met een zeereservaat van 31250 ha in de SBZ "Voordelta". Hierbij gaat het niet om de schepping van nieuwe habitats maar om maatregelen om de verstoring van de zeebedding te verminderen, zoals bepaalde visserijbeperkingen, waardoor betere omstandigheden kunnen ontstaan voor foeragerende vogels, waaronder de getroffen soorten *Podiceps auritus* en *Aythya marila*.
- De afname van de populaties *Liparis loeselii* zal worden gecompenseerd met de aanleg van 10 ha met habitat 2190 (vochtige duinvalleien) in het bovengenoemde nieuwe duingebied.
- Het verlies aan areaal voor habitat 2120 zal worden gecompenseerd met de aanleg van een gelijkwaardig areaal langs de zeekant van de Brouwersdam.

De volledige reeks compensatiemaatregelen en de achterliggende logica worden uitvoerig beschreven in het document "Advies over natuurcompensatie bij een tweede Maasvlakte", en in de documenten IX en VIIIb; in bijlage 2 van document VIIIb zijn kaarten te vinden waarop de precieze locaties staan aangegeven.

Deze compensatiemaatregelen zijn uitvoerig becommentarieerd door de belanghebbenden gedurende de in document III genoemde publieke inspraakprocedure.

Deze compensatiemaatregelen zijn diepgaand besproken door technische eenheden van de Commissie, PMR-planners en Nederlandse NGO's op het gebied van natuurbehoud.

De visserijsector heeft zijn bezwaren tegen de verwachte beperking van zijn activiteiten kenbaar gemaakt, maar de Commissie heeft verklaard dat zij dit soort maatregelen als een louter nationale aangelegenheid beschouwt, voor zover zij verenigbaar zijn met het Gemeenschappelijk Visserijbeleid en alleen Nederlandse exploitanten betreffen.

Het compensatievoorstel is voor een groot deel verwerkt in document VIIIb en maakt ook deel uit van de in document XI genoemde praktische regelingen. Het kan, als zodanig, gereed worden geacht voor goedkeuring als integrerend en wezenlijk onderdeel van het landaanwinningsproject wanneer het nog hangende definitieve en bindende kabinetsbesluit tot uitvoering van het gehele PMR genomen wordt.

Gezien de verwachte effecten van het landaanwinningsproject op het prioritaire habitatype 2130* en de verwachte resultaten van bovengenoemde geplande compensatiemaatregelen, gaat de Commissie ervan uit dat de algehele samenhang van Natura 2000 op lange termijn geen significante gevolgen zal ondervinden.

Volgens de Commissie zijn de voorgestelde compensatiemaatregelen, als beschreven in de kennisgeving en de in bijlage 3 vermelde documenten, toereikend als tegenwicht voor de effecten van het PMR-landaanwinningsproject op Natura 2000, indien deze maar tijdig, in het ritme van de fasering van de landaanwinning, worden geïmplementeerd, en indien met betrekking hiertoe beheersplannen worden gehanteerd waarmee hun doeltreffendheid op lange termijn wordt verzekerd.

De Commissie adviseert de Nederlandse regering op gezette tijden verslagen over de implementatie van het PMR als geheel toe te zenden aan haar Directoraat-generaal Milieu.

IX. Advies van de Commissie

Bovengenoemde argumenten in aanmerking nemend, is de Commissie van oordeel dat het landaanwinningsproject, als beschreven in de kennisgeving en nader uiteengezet in de in bijlage 3 van deze tekst vermelde documentatie (met name in document VIIIb), kan worden uitgevoerd om dwingende redenen van groot openbaar belang, op voorwaarde dat alle noodzakelijke compensatiemaatregelen om een algehele bescherming van de samenhang van Natura 2000 te verzekeren, tijdig worden genomen.

Wel wil de Commissie haar advies van de volgende kanttekeningen voorzien:

- Dit advies geldt alleen voor dit project, als beschreven in de bovengenoemde aanvullende documenten die de Nederlandse autoriteiten aan de Commissie hebben voorgelegd, en kan niet van toepassing worden geacht op de mogelijke gevolgen van het landaanwinningsproject voor andere Natura 2000-gebieden.
- Bij dit advies wordt ervan uitgegaan dat uitvoering en monitoring van de compensatiemaatregelen zullen geschieden als beschreven in de documenten die de Nederlandse autoriteiten aan de Commissie hebben voorgelegd.
- Bij dit advies wordt ervan uitgegaan dat de resultaten van begeleidende monitoringprogramma's voor Natura 2000 in aanmerking worden genomen, in die zin dat deze, wanneer de noodzaak zich voordoet, tot passende verbeteringen in het projectontwerp of tot bijkomende compensatie- en mitigatiemaatregelen kunnen leiden.

Bijlage 1 : Reeks contacten tussen het DG Milieu van de Commissie en de Nederlandse regering

In Juli 2000 vraagt de Nederlandse regering om overleg met DG Milieu over de toepassing van artikel 6, leden 3 en 4, van de Habitatrichtlijn op een project tot uitbreiding van de haven van Rotterdam. In het tijdvak 2000-2001 vinden verscheidene informele vergaderingen tussen Nederlandse en Commissieambtenaren plaats. DG Milieu raadt de Nederlandse vertegenwoordigers aan het gehele project bij de Commissie aan te melden en de Commissie om advies te vragen alvorens enigerlei uitvoeringsbesluiten te nemen.

05.11.2001 : De Nederlandse autoriteiten doen de Commissie een voorontwerp van kennisgeving toekomen, overeenkomstig artikel 6, lid 4, van de Habitatrichtlijn, vergezeld van een adviserende studie over de mogelijkheden tot compensatie van het verlies aan natuurwaarden in de getroffen Natura 2000-gebieden ("Advies over natuurcompensatie bij een tweede Maasvlakte", PMR 2001).

27.11.2001 : Vergadering van Nederlandse ambtenaren en technische en juridische eenheden van DG Milieu, op verzoek van Nederland.

- De Commissie neemt kennis van de beschrijving van het project door de Nederlandse delegatie.
- De Commissie maakt de volgende opmerkingen over procedurestappen:

De Nederlandse autoriteiten wordt aangeraden de kennisgeving van het project te formuleren aan de hand van artikel 6 van de Habitatrichtlijn en de tot de Commissie gerichte adviesaanvraag, als voorwaarde voor een besluit om tot uitvoering van het project over te gaan, om te vermijden dat de Commissie voor voldongen feiten wordt gesteld.

De Commissie zal het voor het PMR ontvangen adviserend document inzake voorgestelde compenserende maatregelen diepgaand bestuderen en dit vergelijken met de van verschillende Nederlandse NGO's en academische bronnen ontvangen documentatie betreffende potentiële compensaties.

In de voorgestelde concept-kennisgeving van het PMR overeenkomstig artikel 6, lid 4, van Richtlijn 92/43/EEG wordt niet verder ingegaan op de potentiële gevolgen van het landaanwinningsproject voor de sedimentatiebalans in de Nederlandse kustwateren en de Waddenzee. Daar de Waddenzee een Natura 2000-zone van zeer grote internationale betekenis vormt, verwacht de Commissie dat een definitief besluit ten aanzien van het PMR passende monitoringelementen en bepalingen zal omvatten om ontwikkelingen die op de staat van instandhouding van deze zee van invloed zijn te kunnen corrigeren.

Bij een advies van de Commissie over het PMR in de zin van artikel 6, lid 4, van Richtlijn 92/43/EEG zal rekening moeten worden gehouden met de inputs van de overige op het vlak van havenontwikkeling werkzame directoraten-generaal, zoals DG Regionaal beleid, DG Energie en vervoer en DG Economische en financiële zaken

12.03.2002 : Nederland doet DG Milieu een formele kennisgeving toekomen (PMR-Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn - Verzoek van Nederland om advies en uitwisseling van informatie met de Europese Commissie in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn). In deze kennisgeving wordt gesteld dat Nederland het advies van de Commissie vraagt over compenserende maatregelen ten behoeve van de getroffen prioritaire

habitat en de Commissie in kennis wenst te stellen van maatregelen ter compensatie van de gevolgen voor niet-prioritaire soorten en habitats, alvorens het kabinet zijn definitieve beslissing over de uitvoering van het project neemt (PKB+ , deel 4).

25.03.2002 : DG Milieu antwoordt op de kennisgeving en geeft aan dat er tevens andere diensten van de Commissie over het project moeten worden geraadpleegd.

17.05.2002 : DG Milieu verzoekt de Nederlandse regering de documenten en studies over te leggen die in de tekst van de kennisgeving worden genoemd.

03.07.2002 en 08.07.2002 : Toezending door de Nederlandse regering van de gevraagde documentatie.

Bijlage 2: Beschrijving van de contacten over het PMR tussen DG Milieu en andere Nederlandse belanghebbenden

In de periode 2000-2001 ontvangt DG Milieu delegaties van verscheidene Nederlandse natuurbeschermingsorganisaties die hun visie op het PMR geven en studies en andere technische en juridische documentatie verstrekken.

In de periode 2000-2001 zijn er gedachtenwisselingen tussen DG Milieu en het Productschap Vis over de gevolgen van de landaanwinning en natuurcompensatiemaatregelen voor de visserij in de kustwateren.

In 2002 wisselt DG Milieu van gedachten met de Europese Vereniging van baggeraars over de impact van de Habitatrichtlijn op met het PMR samenhangende baggerwerkzaamheden.

Bijlage 3 : Door DG Milieu van de Nederlandse regering ontvangen en in de tekst vermelde documentatie:

- Toegezonden op 03.07.2002 :

- (I.) Overzicht van de economische gegevens betreffende de Rotterdamse haven (Min. V &W)
- (II.) Overzichtskaart met verschillende PMR-componenten (Min V&W)
- (III) "Toetsingsadvies over het MER Mainportontwikkeling Rotterdam" (Commissie voor MER , 2001)
- (IV) "Effecten van Landaanwinning Maasvlakte 2 op het slibtransport langs de Nederlandse kust" (Delft Hydraulics, 2001)
- (V) PMR-Interimrapportage "PMR op koers" (1999)
- (VI) Verklarende nota over verschillende in de kennisgeving genoemde studies (Min V&W)
- (VII) Notitie "Het economisch belang van de Mainport Rotterdam" (Min V&W, 2000)
- (VIIIa) "Ontwerp PKB+ , deel 1" (PMR, 2001)
- (VIIIb) "PKB+ , deel 3 : Kabinetsstandpunt" (PMR , 2001)
- (IX) "Bijlage Natuur en Recreatie Landaanwinning" (Rijkswaterstaat, 2^e versie van mei 2000)
- (X) "Vervolgstappen bestaand Rotterdams gebied" (Gemeente Rotterdam, 2000)

- Toegezonden op 08.07.2002 :

(XI) Memorandum van overeenstemming betreffende de onderscheiden projecten van het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR)